

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 14/1 2025 s. 161-171, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

**TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODELİ TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI VE
5. SINIF TÜRKÇE DERS KİTABININ KÜLTÜR OKURYAZARLIĞI BAĞLAMINDA
İNCELENMESİ ***

Nigar KÖÇER**

Geliş Tarihi: 21 Kasım 2024

Kabul Tarihi: 7 Ocak 2025

Öz

Ortaokul Türkçe derslerinde, toplumun üyeleri konumunda olan öğrencilerin kültürel aidiyetlerini geliştiren, kültür okuryazarlıklarına katkıda bulunan eğitim materyallerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bakımdan çalışmada öncelikle Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'ne uygun hazırlanmış 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan kültür öğeleri tespit edilmiştir. Kültürel öğelerin görünümünü incelenerek bu öğelerin kültür okuryazarlığına katkılarını değerlendirmek amaçlanmıştır. Doküman analizi yöntemiyle elde edilen kültür öğeleri Byram'ın kültürel yeterliliğin öğretimi için geliştirdiği kültürel içerik çözümleme ölçütleri bağlamında değerlendirilmiştir. Ders kitaplarında yer alan kültürel öğeler kültür okuryazarlığına katkıları Yeni Maarif Programı bağlamında tartışılmıştır. Araştırma verileri ışığında TYMM Türkçe Öğretim Programı bileşenlerinden "okuryazarlıklar" bölümünde kültür okuryazarlığı maddesinin yer aldığı ve öğrenme çıktılarının buna bağlı olarak programa yerleştirildiği tespit edilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı komisyonu tarafından yazılan 5. sınıf Türkçe ders kitabında kültür okuryazarlığı ile ilişkilendirilen öğrenme çıktılarına uygun kültürel içeriklerin Oyun Dünyası, Atatürk'ü Tanımak ve Geleneklerimiz temalarında daha fazla yer aldığı görülmektedir. Kültürel içeriklerin çeşitliliğinin kültür okuryazarlığına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Kültür okuryazarlığı, Türkçe öğretimi, ders kitapları, Maarif Modeli.

**EXAMINATION OF TURKISH CENTURY EDUCATION MODEL
TURKISH COURSE CURRICULUM AND 5TH GRADE TURKISH
COURSE BOOK IN THE CONTEXT OF CULTURAL LITERACY**

Abstract

This study examines the cultural elements included in the Turkish coursebook for fifth grades, with a focus on their contribution to cultural literacy. The research utilizes document analysis and cultural content analysis criteria to evaluate the appearance of cultural items in the coursebook. The findings reveal that cultural literacy is integrated into the Turkish Language Teaching Programme, with learning outcomes aligned accordingly. The fifth

* Bu makale 24-26 Ekim 2024 tarihleri arasında Şanlıurfa'da düzenlenen XVI. Dünya Dili Türkçe Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuş ve özeti sempozyum bildiri özet kitabında basılmış "Türkçe Ders Kitabındaki Kültürel Öğelerin Kültür Okuryazarlığına Katkısı Bakımından Değerlendirilmesi" başlıklı bildirinin geliştirilerek tamamlanmış hâlidir.

** Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, nigarkocer47@gmail.com

grade coursebook prepared by the Ministry of National Education includes a significant number of cultural contents related to the Game World, Getting to Know Atatürk, and Our Traditions themes. The presence of diverse cultural contents is believed to enhance cultural literacy among students. These findings highlight the importance of educational materials that promote cultural belonging and contribute to the cultural literacy of students in Turkish lessons. Overall, this study provides insights into the integration of cultural elements in Turkish coursebooks and their impact on students' cultural literacy.

Keywords: Cultural literacy, Turkish teaching, coursebooks, Maarif Model.

Giriş

Dil ait olduğu toplumun kültürünü aktarmada en temel araçlardandır. Toplumun kültürel değişimi kendini dilde göstermektedir. Bir kültürlenme süreci olan ana dil öğretiminin asıl amaçlarından bir tanesi de öğrenciye toplum dinamiklerini kazandırmaktır. (Demirel, 2005). Öğrencilerin ana dili Türkçe derslerinde kültürel bilişleri, davranışları ve duyguları gelişime uğramaktadır. Türkçe derslerinde dört temel dil becerisini geliştirmekle birlikte çağın gereklerine uygun birtakım yetkinliklere sahip bireyler yetiştirme hedefi yeni öğretim programında yerini almıştır. Özellikle son dönemlerde sıkça söz edilen sistem okuryazarlığı kavramıyla birlikte dijital okuryazarlık, bilgi okuryazarlığı, kültürel okuryazarlık gibi okuryazarlık türlerinin yeni Türkçe Dersi Öğretim Programı (2024)'nda temel becerilerle eşgüdümlü öğrenme çıktılarının elde edilmesi süreç boyunca öngörülmektedir.

Kültür okuryazarlığı, öğrencilerin kendi kültürlerini bilmesinin yanında, farklı kültürleri tanıma, anlama ve bu kültürlerle etkileşimde bulunma becerilerini kapsamaktadır. Bu beceriler, kültürel karşılaşmaların giderek arttığı günümüzde, öğrencilerin geniş bir bakış açısı kazanmasına kültürel zenginliği anlamalarına ve küresel bağlamda yetkin iletişim becerisi edinmelerine katkı sağlar. Bu perspektifle Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Türkçe Dersi Öğretim Programı, öğrencilere kendi kültürünü kavrama, kültürü sürdürme ve farklı kültürle etkileşimde olmayı öğrenme çıktısı olarak doğrudan içermektedir (Akpınar vd., 2024). Bu bağlamda yeni programın kültür okuryazarlığını kazandırmaya vurgu yapmasını önemli bir kazanım olarak değerlendirmek gerekir.

Türkçe öğretimi yalnızca dil yapılarını öğretmeye yönelik bir yaklaşımdan ibaret değildir. En temel becerilerden dinleme/izleme, okuma, konuşma, yazma becerilerini geliştirmeyi hedeflerken, dili kullanan toplumun kültürel aktarımını nesilden nesile aktarma görevini de dolaylı bir biçimde yine dil yerine getirir (Temizyürek ve Gir, 2021). Okuryazar öğrenci, kültür okuryazarlığını elde edebilirse kendi kültürüyle birlikte öteki kültürleri de bir öğrenme alanı olarak yeniden okuyabilir ve kültürel işaretlere, simgelere karşı farkındalık düzeyini geliştirebilir (Demir ve Kınır, 2022; Halbert ve Chigeza, 2015; Hedrick ve Cunningham, 1995; Segal, 2015). Dünyayı algılama biçimi bakımından kültür edinimi öncelikle kendi toplumunun okuryazarı olmayı gerekli kılar. Bu konuda Hirsch (1987), bireyin temel becerilerle birlikte kültürel okuryazarlık becerisini elde edeceğini bu sayede bireylerin evrensel kültüre ulaşmalarının mümkün olacağını ifade eder. Nitekim Türkçe Dersi Öğretim Programı (2024)'nda da okuryazarlığın yeni durumlara uyum sağlamayı, değişimi ve yeniliği günlük hayatında uygulamayı sağlayan bir beceri olduğu vurgulanmaktadır. Bu bağlamda öğretim programlarının bir çıktısı olması bakımından ders kitapları öğretmen için önemli bir yol gösterici materyal olma özelliğine sahiptir.

Türkçe ders kitapları dil eğitimi açısından son derece değerli materyallerdir. Ders kitapları, yalnızca dilin yapısını ve işlevsel kullanımına kaynaklık etmez, aynı zamanda toplumun kültürel mirasını, tarihini ve toplumsal yapısını da öğrencilere aktarma işlevine sahiptir. Etkinlik merkezli dil eğitiminde, metinler ve etkinlikler yoluyla içinde bulunulan toplumu, geleneği göz önünde bulundurarak, kültürel ve tarihsel bağlamı dil aracılığıyla kazandırmaya yardımcı olur (Karakuş ve Baki, 2014).

Alan yazında ana dili Türkçe ders kitapları üzerine kültür okuryazarlığı bağlamına yönelik çalışmalara rastlanılmamış olup daha çok yabancılara Türkçe öğretimi alanında kültür, kültür aktarımı odaklı çalışmalarda yoğunlaşma olduğu söylenebilir (Alyılmaz, 2016; Demirtaş ve Kaçmaz, 2022; Demir ve Açık, 2011; Ökten ve Kavanoz, 2014). Türkçe ders kitaplarını okuryazarlık özelinde ele alan çalışmalar (Akın ve Bilgin, 2024; Aydemir, 2021; Kansızoğlu ve Ungan, 2024; Kurudayıoğlu ve Tüzel, 2010; Pehlivanlı ve Kayadibi, 2022) var ancak kültür okuryazarlığı özelinde vurgulanan çalışmaların ise alan yazında daha çok Ortaokul Sosyal Bilgiler dersi alanında olduğu görülmüştür (Çelik ve Güleç, 2023; Dünder ve Kızık, 2023; Kafadar ve Şan, 2021; Pala, 2024). Gülden (2019) yaptığı çalışmada Türkçe ders kitaplarını ve Türkçe Öğretim Programı'nı somut olmayan kültürel miras aktarımı bağlamında ele almıştır. Kültür çalışmalarının daha çok aktarım kavramıyla kavramsallaştırıldığı söylenebilir (Güfta ve Kan, 2011; Karsak ve Özenç, 2019; Ünveren Kapanzade, 2018; Şahin, 2015; Yıldırım, 2022). Bu çalışmada araştırmacılara öğretim programı ve ders kitaplarında yer alan kültürel içeriklerin kültür okuryazarlığı bakımından görünümünü sunmayı hedeflemektedir.

1. Araştırmanın Amacı ve Araştırma Soruları

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortaokul 5. sınıf Türkçe ders kitabı ve öğretim programını kültür okuryazarlığı bağlamında incelemek çalışmanın ana amacını ortaya koymaktadır. Bu amaçla geliştirilen araştırma soruları şunlardır:

1. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı öğrenme çıktıları bölümünde yer alan kültür okuryazarlığına ilişkin kavramlar nelerdir?"
2. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan kültürel içeriklerin görünümü nasıldır?

2. Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, verilerin toplanması ve analizine yer verilmiştir.

2.1. Araştırma Modeli

Araştırmanın modeli nitel araştırmaya dayalıdır. Araştırmanın sorularına yanıtlar, 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli' ne göre hazırlanan Türkçe Öğretim Programı ve Bileşenleri, 5. sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndan doküman inceleme yöntemiyle elde edilmiştir. Bu araştırmanın kültür ve kültür okuryazarlığı kavramlarının dokümanlarda varlığı temel sorunsal olduğundan kitabın incelenmesi, ~~çözümlemesi~~ ve değerlendirilmesi işlemleri nedeniyle doküman inceleme yöntemine göre tasarlanmıştır (Özkan, 2019).

2.2. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verileri içerik çözümlemesi tekniğiyle birtakım aşamalardan geçirilerek kategoriler tablolarla sayısallaştırılarak betimsel analizi gerçekleştirilmiştir (Kral, 2020, s. 183).

İşlem basamakları:

1. Araştırma Konusu ve Dokümanı Sınırlama: Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 2024 yılında yayımlanan Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ve bu modele göre yine Millî Eğitim Bakanlığınca hazırlanarak okullarda okutulan 5. sınıf Türkçe Ders Kitabı (1-2) inceleme nesnesidir. Doğrudan ifade edilen kültürel kavramlar esas araştırma kavramlarıdır.

2. İçerik Analizi: Kültürel kavramlar, belirlenen dokümanlarda Byram'ın (akt. Ökten ve Kavanoz, 2014) kültürel içeriklerin çözümlenmesi için önerdiği sekiz ölçüt araştırmacı tarafından kontrol listesiyle toplanarak kod havuzu oluşturulmuştur.

Tablo 1: Kültürel İçerikler

Sosyal ve siyasi kurumlar	Ülke, milliyet, konuşulan diller ve yaşanılan şehirler
Sosyal etkileşim	Hitapların kullanımı, ayrıca Türkçe ve yabancı kişi adları
İnançlar ve davranışlar	Ahlâki değerler, dini inançlar, gelenek ve görenekler, günlük alışkanlıklar ve davranışlar
Sosyal kimlik ve sosyal grup	Resmi ve özel kurumlar, sivil toplum kuruluşları
Sosyalleşme ve hayat döngüsü	Aile, sanat, eğlence ve kültür, yeme-içme ve konaklama, spor, eğitim, iş
Milli tarih	Milli kimliği belirleyici olarak görülen geçmiş ve güncel olaylar, simge yapılar, anıtlar
Milli coğrafya	Türkiye coğrafyasını tanıttıcı bölgelere, belli başlı tarihi şehirler
Klişeler ve milli kimlik	Milli kimliği tanıttırken kullanılan imgeler, nesnelere, kullanılan ifadeler veya milli kimlikle bütünleşmiş yemek, kıyafet, âdetler gibi unsurlar

Tablo 1'de içerik çözümlenme sırasında toplanacak kültürel içerikler yer almaktadır.

3. Sayısallaştırma: Kontrol listesi aracılığıyla elde edilen veriler, bulgular kısmında raporlaştırılmış ve sonuçta bu verilerin kültürel okuryazarlığa katkısı değerlendirilmiştir.

2.3. Sınırlılıklar

Bu araştırma Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli 2024 Türkçe Dersi Öğretim Programı ve 5. sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki (1-2) kültürel ifadelerin kültürel okuryazarlık bağlamında incelenmesiyle sınırlıdır.

3. Bulgular

3.1. "Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı öğrenme çıktıları bölümünde yer alan kültür okuryazarlığına ilişkin kavramlar nelerdir?" Sorusuna İlişkin Bulgular

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'ne göre programı değişen derslerin öğretim programlarının ortak 7 bileşeni bulunmaktadır: Kavramsal beceriler(bütünleşik, üst düzey ve temel beceriler), sosyo duygusal öğrenme becerileri(ortak beceriler, benlik ve sosyal yaşam becerileri), eğilimler (benlik, sosyal ve entelektüel eğilimler), okuryazarlık becerileri (bilgi, dijital, finansal, görsel kültür, vatandaşlık, veri, sürdürülebilirlik, sanat okuryazarlığı), alan becerileri (Türkçe, Matematik, Fen Bilimleri ve Sosyal Bilimler),değerler (erdem değer çerçevesinde tanımlanan değerler adalet, aile bütünlüğü, çalışkanlık, dostluk gibi), öğrenme kanıtları (ölçme değerlendirme).

Tablo 2: Bütünleşik Beceriler, Kültür Okuryazarlığı

Bütünleşik Beceriler	Süreç Bileşenleri
OB5. 1. Kültürü Kavrama	OB5.1.SB1. Kültürel kavramları tanımak
	OB5.1.SB2. Kültür unsurlarını fark etmek
	OB5.1.SB3. Kendi kültürünü fark etmek
	OB5.1.SB4. Kültürel benzerlik ve farklılıkları ayırt etmek

OB5.2. Kültürü Sürdürme	OB5.2.SB1. Kültürel etkinliklere katılmak OB5.2.SB2. Sosyal sorumluluk almak OB5.2.SB3. Kültürel mirası korumak OB5.3. Kültürel Etkileşim
OB5.3. Kültürel Etkileşim	OB5.3.SB1. Dil-kültür ilişkisini fark etmek OB5.3.SB2. Farklı kültürleri keşfetmek OB5.3.SB3. Empati yapmak OB5.3.SB4. Çoğul kültürlü ortamda yaşamak

Tablo 2’de Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinin Programlar arası bileşenler bölümünde yer alan kültür okuryazarlığına ilişkin üç temel düzey ve her bir düzeyin dört süreç bileşeni verilmiştir. Kavrama düzeyinde kavramları ayırt etmesi, sürdürme düzeyinde uygulama, etkileşim düzeyinde öteki kültürle ilişkide olma öğrenme çıktıları hedeflenmektedir. Kültürel okuryazarlık öğrenme çıktılarının Ortaokul Türkçe Dersi düzeyinde sınıflara göre öğrenme-öğretme uygulamaları bölümündeki dağılımı ise aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3: Türkçe Öğretim Programı 5. Sınıf Kültürel Okuryazarlık Uygulamaları

Tema	Süreç Bileşenleri	Öğrenme Öğretme Uygulamaları
1.Oyun Dünyası	OB5.3	*Söz varlığının kültür aktarımındaki önemine dikkat çekilerek söz varlığını geliştirme çalışmalarının aynı zamanda kültürel zenginlik oluşturma yönündeki etkisinden söz edilir. *Her bir geleneksel oyunun somut olmayan kültürel miras ögesi olduğu vurgulanır. Bu çalışmaların içeriği, öğrencilerin kültürel mirasımıza önem vermelerini sağlayacak nitelikte olmalıdır. Sınıf içi ve sınıf dışı etkinliklerle oyunların kültürel farkındalık oluşturmaya yönelik katkısı üzerinde durulur.
	OB5.1	
2.Atatürk’ü Tanımak	OB5.1 OB5.3	Temayla ilgili söz varlığı geliştirme etkinliklerinde kelime ve/veya kelime gruplarının görsellerle olan ilişkisi ve söz varlığının doğru ve bağlama uygun bir şekilde kullanılmasının iletişim ve kültürel etkileşimdeki önemi üzerinde durulur. Temanın içeriğine uygun olacak şekilde öğrencilerin sahip oldukları söz varlığını bağımsız ve yaratıcı bir şekilde kullanabilecekleri etkinliklere yer verilir.
3.Duygularımı Tanıyorum-	-	-
4.Geleneklerimiz	OB5.1 OB5.3	*Öğrencilerin kültürümüze ait söz varlığına hâkim olmalarını sağlamak için kelime etkinliklerindeki söz varlığı bu çerçevede belirlenir. *Hazırlıklı konuşmalarda temaya ait konular (selamlaşma, vedalaşma, misafirperverlik, komşuluk aile içi iletişim vb.) seçilir.
	OB5	
5.İletişim ve Sosyal İlişkiler	OB5.3	Öğrenciler okuduklarında, dinlediklerinde/izlediklerinde geçen ve anlamını bilmedikleri kelime ve/veya kelime gruplarının anlamlarını tahmin eder. “İletişim ve Sosyal İlişkiler” temasıyla ilişkilendirilen okuryazarlık, değer ve eğilimler ile ilgili söz varlığı geliştirme çalışmaları yapılır. Öğrencilerin okudukları, dinledikleri/izledikleri arasında karşılaştırmalar yapabilmeleri amacıyla farklı kültürel unsurlar içeren metinler kullanılır. Bu metinlerle öğrencilerin milli ve manevi değerlere saygı duymalarının yanında farklı kültürel unsurları tanımaları ve bunlara saygı göstermelerini sağlayacak içeriklere de yer verilir.
6.Sağlıklı Yaşıyorum	-	-

Tablo 3’te TYMM Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın 5. sınıf bölümünde temalara göre kültürel okuryazarlık becerilerinin öğrenme öğretme uygulamaları doğrudan verilmiştir. Kültürel okuryazarlık becerisini geliştirmeye dönük “söz varlığı”, “kültürel miras” ve “milli bilinç” ifadelerine daha fazla yer verildiği görülmektedir. “Duygularımı Tanıyorum” temasında ise herhangi bir kültürel okuryazarlık kazanımı yer almamaktadır.

Türkçe Öğretim Programı’nda Byram (1997)’in kültürel içerik ölçütlerine göre “sosyal kimlik ve sosyal grup, milli tarih, klişeler ve milli kimlik, sosyal etkileşim kavramları ön plandadır.

3.2. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli 5. Sınıf Türkçe ders kitabında yer alan kültürel ifadeler ne sıklıkta kullanılmıştır? Sorusuna İlişkin Bulgular

5. sınıf Türkçe ders kitabı, TYMM Türkçe Dersi Öğretim Programı'na uygun olarak MEB tarafından hazırlanmış olup 2 kitap ve 6 temadan oluşmaktadır: 1. Kitaptaki temalar: Oyun Dünyası, Atatürk'ü Tanımak, Duygularımı Tanıyorum; 2. Kitaptaki temalar Geleneklerimiz, İletişim ve Sosyal İlişkiler, Sağlıklı Yaşıyorum şeklindedir. Kitabın son bölümünde ise "Türkiye'nin Mülki İdare Bölümleri ile Kara ve Deniz Komşuları Haritası" ve "Türk Dünyası Haritası" adında iki harita yer almaktadır.

Tablo 4: Ders Kitabı-1 Kültürel İçeriklerin Sıklık Tablosu

Kültürel İçerik Kodları	Oyun Dünyası		Atatürk'ü Tanımak		Duygularımı Tanıyorum	
	Frekans	Yüzde%	Frekans	Yüzde %	Frekans	Yüzde %
1.Sosyal kimlik ve sosyal grup	1	1%	15	9%	4	9%
2. Sosyal etkileşim	39	28%	51	30%	15	35%
3. İnançlar ve davranışlar	12	9%	9	5%	3	7%
4. Sosyal ve siyasi kurumlar	7	5%	18	11%	3	7%
5. Sosyalleşme ve hayat döngüsü	58	42%	4	2%	12	28%
6. Milli tarih	0	0%	15	9%	0	0%
7. Milli coğrafya	4	3%	28	17%	2	5%
8. Klişeler ve milli kimlik	16	12%	28	17%	4	9%
Toplam	137	100%	168	100%	43	100%

Tablo 4'te 5. sınıf Türkçe Ders Kitabının temalarına göre (ilk üç tema) kültürel içeriklerin dağılımı verilmiştir. Üç temadan *sosyalleşme ve hayat döngüsü* grubunda en fazla kodun yer aldığı tema kitabın ilk teması olan "Oyun Dünyası"dır(f= 58). Sosyalleşme ve hayat döngüsü kategorisindeki bazı kültürel kodlar: saklambaç, göçürme, dokuztaş, emme gibi sosyal yaşamda kullanılan kavramlardır. Toplamda ise Atatürk'ü Tanımak teması en fazla kültürel içeriği barındırmaktadır. Bu temada en sık ifade, *sosyal etkileşim* kategorisinde geçmektedir: sığırtmaç, Salih Ağabey, nine.

Tablo 5: Ders Kitabı-2 Kültürel İçeriklerin Sıklık Tablosu

Kültürel İçerik Kodları	Geleneklerimiz		İletişim ve Sosyal İlişkiler		Sağlıklı Yaşıyorum	
	Frekans	Yüzde%	Frekans	Yüzde %	Frekans	Yüzde %
1.Sosyal kimlik ve sosyal grup	0	0%	0	0%	0	0%
2. Sosyal etkileşim	31	22%	40	42%	16	36%
3. İnançlar ve davranışlar	34	24%	15	16%	3	7%
4. Sosyal ve siyasi kurumlar	4	3%	2	2%	3	7%
5. Sosyalleşme ve hayat döngüsü	27	19%	27	28%	14	32%
6. Milli tarih	0	0%	0	0%	0	0%
7. Milli coğrafya	20	14%	2	2%	2	5%
8. Klişeler ve milli kimlik	25	18%	10	10%	6	14%
Toplam	141	100%	96	100%	44	100%

Tablo 5'te 5. sınıf Türkçe Ders Kitabı temalarına göre(ikinci üç tema) kültürel kodların yazılı metin ve etkinliklerde dağılımı verilmiştir. En fazla kültürel kod *Geleneklerimiz* temasında geçmekte (f= 141) olup *sosyal etkileşim, inanç ve davranışlar kategorilerine ait kodların dağılımı en fazladır*. Bu kategorideki birtakım kültürel kodlar: kız isteme, nişan, kına gecesi, su gibi aziz ol, Hamza dayı, Nasrettin dede gibi kültüre ait sosyal etkileşim, inanç ve sosyal davranışların göstergeleridir.

Kültürel okuryazarlık öğrenme çıktıları bakımından *sosyal kimlik*(kültürü kavrama), *milli tarih* (kültürü kavrama), *milli coğrafya, klişeler ve milli kimlik*(kültürü kavrama)*sosyal*

etkileşim (kültürü sürdürme), *inanç ve davranışlar* (kültürü sürdürme) *sosyalleşme ve hayat döngüsü* (kültürel etkileşim) kategorilerinde değerlendirilebilir.

4. Sonuç ve Tartışma

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortaokul 5. sınıf Türkçe ders kitabının kültürel okuryazarlık bakımından değerlendirilmesinin amaçlandığı bu araştırmanın bulguları neticesinde ulaşılan sonuçlar aşağıda belirtilmiştir.

Türkçe Dersi Öğretim Programı, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'ne göre bağımsız bir öğrenme alanı olarak yer almamaktadır birtakım beceriler ve bileşenlerle program bağlı tutulmuştur. Bu nedenle Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim programından önce TYMM bölümlerinden Programlar arası Bileşenler kategorisi Okuryazarlık Becerileri bölümünde yer alan kültür okuryazarlığı doğrudan verilmiş olduğundan bu kısım araştırmaya dâhil edilmiştir.

“Okuryazarlık Becerileri” bölümünde kültür okuryazarlığı için madde eklendiği gözlemlenmiştir. Burada kültür okuryazarlığıyla ilgili kavrama, sürdürme ve etkileşim becerilerini süreçte gözlenebilmesi adına da 12 öğrenme çıktısının yer aldığı görülmektedir. Öğrenme çıktılarına bakıldığında “katılmak, keşfetmek, yapmak” eylem gerektiren ifadelerin ağırlıkta olduğu bu nedenle programda beceriyi geliştirmeyi hedefleyen yaklaşımın benimsendiği söylenebilir. Benzer şekilde Üredi (2024) Fen Bilimleri ve Matematik Öğretim Programını (2018-2024) incelediği araştırmasında Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin beceri temelli yaklaşıma göre hazırlandığını belirtmiştir.

21. yüzyıl bireylerinin sahip olması gereken becerilerden biri de sistem okuryazarlığı becerisidir. Özellikle kültür okuryazarlığı hayat boyu süren bir beceridir. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli önceki programlardan farklı olarak sistem okuryazarlığına vurgu yapmaktadır. Dokuz farklı okuryazarlık becerisinin sisteme dâhil edilmiş olması özellikle son yıllarda PISA raporlarında, Avrupa Birliği Erasmus Projelerinde benimsenen yaklaşımla örtüşmektedir (Karataş, 2024). Aynı şekilde Avrupa Birliği'ne üye ülkelerde dil öğretim programlarını yönlendiren D- AOBM(CEFR) çerçeve metninde de dilde yetkinliği sağlayan bileşenlerden biri olarak kültür okuryazarlığı vurgulanmaktadır (Köçer ve Ökten, 2022).

“Türkçe Dersi Öğretim Programı Öğrenme Öğretme Uygulamaları” bölümünde kültürel okuryazarlık öğrenme çıktılarının temalara dağıtılmış olduğu belirlenmiştir. Süreç bileşeni biçiminde yerleştirilen öğrenme çıktılarında en fazla vurgu ortak miras, söz varlığı ve metinler üzerinden kültürel etkileşim ifadelerindedir. “Duygularımı Tanıyorum” ve “Sağlıklı Yaşıyorum” adlı iki temanın öğretme ve öğrenme uygulamaları bölümünde kültür okuryazarlığı öğrenme çıktıları yer almamaktadır. Ancak ders kitabı incelendiğinde ise kültür okuryazarlığını karşılayabilecek kültürel içeriklerin yer aldığı görülmektedir. Aslında burada Kiss ve Weninger'in (2017) çalışmalarında belirttiği gibi kültür, statik bir kavram değil sürekliliği olan ve geçmişten gelerek şekillenen bir olgudur bu nedenle Türkçe derslerinde metinler göstergebilimsel etkinliklerle(görsel, dilsel) ifade edilebilirse ders kitapları zengin bir kültür dokümanı olabilir. Bununla birlikte Okur (2013) araştırmasında kültürel karşılaşmaya yönelik Türkçe ders kitaplarının yetersizliğine vurgu yapmıştır. Ders kitaplarında öteki kültürlerle karşılaşmayı destekleyen içeriklerin yer alması kültürel yetkinliğin gelişmesine katkıda bulunur. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde kültür okuryazarlığı kategorisinde farklı kültürlerle karşılaşma öğrenme çıktısı yer almasına karşın ders kitabında bu ifadeyi destekleyecek bir kavramla karşılaşılmasıdır.

5. sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda kültür okuryazarlığı ile ilişkilendirilen öğrenme çıktılarına uygun kültürel içeriklerin Oyun Dünyası, Atatürk'ü Tanımak, Geleneklerimiz temalarında daha fazla yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Erdamar ve Barası (2021) kültürel yetkinlik kategorisine giren kavramların Türkçe Öğretim Programında önemli bir yer tuttuğunu ortaya koymuştur. *Millî tarih* kategorisine ise Atatürk'ü Tanımak teması dışındaki temalarda yer verilmediği gözlenmiştir. Bu durum, söz konusu temalarda *millî tarih* kategorisinin daha az vurgulandığı veya bu temalara entegre edilmediği şeklinde anlaşılmalı diğer temalarda daha çok milli coğrafya, sosyal etkileşim, inanç ve davranışlara yoğunlaştırıldığı sonucu çıkarılabilir. Akpınar vd. (2024) Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'ni değerlendirdikleri çalışmada programı medeniyetimize ve kök değerlerimize uygun bir model şeklinde değerlendirmiştir. Ders kitabının kültür içeriklerindeki yoğunlaşma bu bakış açısını yansıtması bakımından ele alınabilir.

Kaynaklar

- Akın, E., Akın, İ. ve Bilgin, E. (2024). Dijital okuryazarlığın Türkçe eğitimindeki yeri. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(1), 52-65.
- Akpınar, B., Özer, B., Oral, B. ve Köksalan, B. (2024). Türkiye yüzyılı maarif modelinin programı geliştirme ve felsefi düzlemden analizi. *EKEV Akademi Dergisi*, 99, 59-73. <https://doi.org/10.17753/sosekev.1489135>.
- Alyılmaz, C. ve Er, O. (2016). Yabancılara Türkçe öğretimi uygulamalarında öğretmenlerin kültürel farkındalık oluşturmadaki etkisinin değerlendirilmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 5(3), 1392-1413.
- Aydemir, Z. (2021). Yeni okuryazarlık becerileri bağlamında ilkökul türkçe dersi öğretim programının incelenmesi. *Journal of Turkish Studies*, 16(2), 529-547. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.48783>.
- Byram. (1997). *Teaching and assessing intercultural communicative competence*. Multilingual Matters Series.
- Çelik, M. E. ve Güleç, S. (2023). 5, 6 ve 7. Sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının kültür okuryazarlığı açısından incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 32(2), 756-775.
- Demir, A. ve Açık, F. (2011). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kültürlerarası yaklaşım ve seçilecek metinlerde bulunması gereken özellikler. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (30), 51-72.
- Demirel, Ö. (2005). Avrupa Konseyi dil projesi ve Türkiye uygulaması. *Millî Eğitim Dergisi*, 33(167), 71-82.
- Demirtaş, İ. ve Kaçmaz, E. (2021). *Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarındaki atasözü ve deyimlerin kültür aktarımına katkısı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi.
- Dündar, R. ve Kızık, M. M. (2023). Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre kültürel okuryazarlık. *International Journal of New Approaches in Social Studies*, 7(1), 144-157.
- Erdamar, G., & Barası, M. (2021). 21. Yüzyıl Becerileri Açısından Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 19(1), 312-342. <https://doi.org/10.37217/tebd.868788>

- Güfta, H. ve Kan, M. (2011). İlköğretim 7. Sınıf Türkçe ders kitabının dil ile ilgili kültür öğeleri açısından incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 239-256.
- Güliden, B. (2019). *Türkçe öğretim programlarının ve Türkçe ders kitaplarının kültür aktarımı bağlamında somut olmayan kültürel miras öğeleri açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Hedrick, W.B. ve Cunningham, J.W. (1995). The relationship between wide reading and listening comprehension of written language. *Journal of Reading Behavior*, 27(3), 425-438. <https://doi.org/10.1080/10862969509547890>.
- Halbert, K. ve Chigeza, P. (2015). Navigating discourses of cultural literacy in teacher education. *Australian Journal of Teacher Education (Online)*, 40(11), 155-168.
- Kansızoğlu, N. ve Ungan, S. (2024). Ortaokul Türkçe ders kitaplarının okuryazarlık türleri açısından incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 13(2), 572-588.
- Kiss, T. ve Weninger, C. (2017). Cultural learning in the EFL classroom: The role of visuals. *Elt Journal*, 71(2), 186-196.
- Kafadar, T. ve Şan, S. (2021). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre kültürel okuryazarlık. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (59), 214-234.
- Karakuş, N. ve Baki, Y. (2014). Fıkra türünün eğitimdeki yeri ve Türkçe ders kitaplarındaki kullanılabilirliği. *Tarih Okulu Dergisi*, 2014(XVII), 785-812.
- Karataş, İ. H. (2024). Türkiye yüzyılı maarif modeli hakkında. *Alanyazın*, 5(1), 6-11.
- Karsak, H. G. O. ve Özenç, E. G. (2019). Türkçe ders kitaplarında milli ve kültürel kavramların incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(3), 709-735.
- Kurudayıoğlu, M. ve Tüzel, M. S. (2010). 21. yüzyıl okuryazarlık türleri, değişen metin algısı ve Türkçe eğitimi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (28), 283-298.
- Köçer, N. ve Ökten, C. E. (2022). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi açısından kültür okuryazarlığı. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 11(2), 674-688.
- MEB. (2024). *Türkiye yüzyılı maarif modeli öğretim programları ortak metni*. Ankara: MEB.
- MEB. (2024). <https://tymm.meb.gov.tr/> adresinden 10 Ekim 2024 tarihinde alınmıştır.
- Okur, A. (2013). Milli kültür ve folklorun Türkçe ders kitapları aracılığıyla aktarımı. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (11), 877-904.
- Ökten, C. E. ve Kavanoz, S. (2014). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimini hedefleyen ders kitaplarında kültür aktarımı. *Electronic Turkish Studies*, 9(3), 845-862.
- Özkan, U. B. (2019). Eğitim bilimleri araştırmaları için doküman inceleme yöntemi. *Anlana: Pegem Akademi*.
- Pala, M. (2024). Dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programı kazanımlarının kültür okuryazarlığı açısından incelenmesi. *International Journal of Progression and Development in Education (ijpade)*, 2(1), 29-42.
- Pehlivanlı, B. ve Kayadibi, N. (2022). Dijital okuryazarlık bağlamında ortaokul türkçe ders kitapları (Turkish language coursebooks at secondary school in the context of digital literacy). *Journal of Anatolian Cultural Research (JANCR)*, 6(2), 182-197.
- Segal, N. (2015). From literature to cultural literacy. *Humanities*, 4(1), 68-79.

- Şahin, N. (2015). *İlkokul 4. sınıf Türkçe ders kitabı metinlerinin kültürel değerler açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Ünveren Kapanadze, D. (2018). Dil ve kültür aktarımında işlevsel bir araç olarak ders kitapları: Türkçe ders kitapları örneği. *Electronic Turkish Studies*, 13(27), 1575-1592.
- Üredi, P. (2024). Öğretmen yetiştirme programlarına yön vermek üzere bütüncül ölçme ve değerlendirme uygulamalarının öğretim programlarında uygulanma düzeyleri. *Journal of Education and New Approaches*, 7(1), 10-30. <https://doi.org/10.52974/jena.1497259>.
- Yıldırım, İ. (2022). Kültürün metinler yoluyla aktarımı bağlamında Türkçe ders kitaplarında geleneksel çocuk oyunları. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (26), 173-184.

Extended Abstract

The preservation and transfer of national culture to future generations is a critical objective of language education. In Turkish language teaching, it is essential for educational materials to contribute to the development of students' cultural literacy and their sense of cultural identity. Coursebooks, as the primary medium of instruction, play a vital role in this process, providing students with not only linguistic skills but also an understanding of the cultural values and traditions of the society they belong to. This study explores the role of cultural content in the 5th grade Turkish coursebook designed according to the Turkey Century Education Model (TYMM), which is to be implemented in schools from the 2024-2025 academic year. It focuses on examining how the coursebook contributes to students' cultural literacy, aiming to foster a deeper understanding of both their own and others' cultures.

Cultural literacy encompasses the knowledge and ability to interact effectively with different cultural contexts. It includes not only understanding one's own cultural background but also the capacity to appreciate, recognize, and interact with other cultures. The concept is central in the New Turkish Language Curriculum (2024), which emphasizes cultural literacy as a fundamental educational goal. In this regard, cultural literacy in the Turkish curriculum is designed to develop students' abilities to perceive cultural differences, engage with cultural practices, and communicate effectively in a multicultural world.

The study draws on Byram's (1997) cultural competence framework, which outlines criteria for analyzing cultural content in language coursebooks. These criteria provide a systematic way to assess how coursebooks incorporate cultural elements related to societal values, traditions, and identities. By applying this framework to the 5th grade Turkish coursebook, the study investigates how various cultural themes are presented and how they align with the learning outcomes related to cultural literacy.

The primary aim of this study is to analyze the cultural elements found in the TYMM 5th Grade Turkish Coursebook and its alignment with the cultural literacy objectives set out in the 2024 Turkish Language Teaching Program. Specifically, the study seeks to answer the following research questions:

1. How is cultural literacy represented in the Turkey Century Education Model (TYMM) 5th grade Turkish curriculum at the learning outcomes level?
2. How do the cultural contents presented in the TYMM 5th grade Turkish coursebook contribute to the development of cultural literacy?

This study employs a document analysis method, focusing on the 2024 TYMM Turkish Language Curriculum and the 5th Grade Turkish Coursebook (volumes 1 and 2) prepared by the Ministry of National Education. The cultural content in the coursebook was analyzed using Byram's (1997) criteria for cultural competence, which are:

- Social and political institutions
- Social interaction
- Beliefs and behaviors
- Social identity and groups
- Socialization and the life cycle

- National history
- National geography
- Clichés and national identity

The cultural content identified through these categories was quantified and analyzed to determine its frequency and distribution across different thematic units in the coursebook.

The TYMM curriculum incorporates cultural literacy at various levels, including "cultural understanding," "cultural preservation," and "cultural interaction." These objectives align with the broader goals of the 2024 Turkish Language Teaching Program, which emphasizes the importance of understanding and engaging with both one's own culture and others. The curriculum includes explicit learning outcomes that encourage students to:

- Recognize and appreciate cultural differences
- Participate in cultural activities
- Engage in intercultural communication
- Understand and reflect on the relationship between language and culture.

The cultural literacy objectives are integrated into the thematic units, such as "Game World," "Atatürk," and "Our Traditions," which are designed to support students in acquiring the necessary skills for cultural interaction and communication. These themes are aligned with specific learning outcomes such as expanding vocabulary, recognizing cultural practices, and fostering an understanding of cultural heritage.

Analysis of the cultural content in the coursebook revealed that the themes most rich in cultural elements were "Game World" (emphasizing traditional games as part of intangible cultural heritage) and "Our Traditions" (featuring cultural practices such as greetings, hospitality, and family values). These themes included numerous references to social interaction and beliefs and behaviors. In contrast, themes like "My Emotions" contained few references to cultural content, reflecting a gap in the integration of cultural literacy in that particular unit.

The frequency analysis showed that the "Game World" and "Getting to Know Atatürk" themes had the highest concentration of cultural references, with significant attention given to social interaction and national history. These cultural references are intended to deepen students' understanding of both local traditions and national identity.

The findings indicate that the 5th Grade Turkish Coursebook provides a substantial amount of cultural content that supports the development of cultural literacy. The thematic approach used in the coursebook effectively highlights the importance of both understanding one's own culture and engaging with others. The inclusion of traditional games and national history in thematic units like "Game World" and "Getting to Know Atatürk" plays a crucial role in fostering students' cultural awareness and preserving cultural heritage.

However, there is room for further integration of cultural elements, particularly in themes that are less focused on cultural practices, such as "My Emotions." The analysis also suggests that there should be more emphasis on intercultural communication and cultural empathy in future iterations of the curriculum, as these competencies are increasingly vital in a globalized world.

This study underscores the significant role of the 5th Grade Turkish Coursebook in contributing to students' cultural literacy. By aligning with the 2024 Turkish Language Teaching Program, the coursebook fosters a comprehensive understanding of cultural identity, heritage, and intercultural interaction. The study highlights the need for a balanced representation of cultural content across all thematic units to ensure that students are equipped with the necessary skills for navigating a multicultural society. Further research could explore how these cultural contents are implemented in classroom practices and how they affect students' perceptions of cultural diversity.